

Skramlande ölbackar och klirrande whiskyflaskor – om kontextuell påverkan på produktivitet

Joel Olofsson

Göteborgs universitet

Produktivitet kan definieras som möjligheten att använda ett språkligt mönster med nya uttryck (ex. SAG). Även om detta sätt att definiera produktivitet främst används inom morfologi, kan man inom konstruktionsgrammatik (Goldberg 2006) även applicera det på syntaktiska mönster. Ett exempel är förflyttningskonstruktionen [verb+iväg+(PP)] (Olofsson u.g.) i slutet av (1):

- (1) Jag köpte en back öl och två flaskor whisky, lånade en pirra och [skramlade iväg till Affes ateljé].

Valet av verbet *skramla* kan ha (åtminstone) två möjliga förklaringar: A) Enligt Goldberg (2006) är nya lexikala enheter i en språklig konstruktion oftast semantiskt lika redan etablerade enheter. Då ljudhärmande verb är relativt vanliga i förflyttningsscener (Olofsson 2011), är *skramla* logiskt. B) vår erfarenhet av hur det låter när flaskor slår mot varandra och/eller från att köra saker i en kärra påverkar sannolikt valet av *skramla*. Det är därför tänkbart att det tema som är aktiverat i situationen (*discourse topic*, Brown & Yule 1983) påverkar möjligheten att använda nya verb i en konstruktion, dvs. dess produktivitet. En hypotes är att en aktiverad kontext spelar en större roll när konstruktionen används med nya verb som är (semantiskt) otypiska (*chansa, shoppa*), medan nya verb med liknande betydelse som redan etablerade verb (*skramla* i 1) är mindre beroende av en aktiverad kontext.

I mitt föredrag presenterar jag en studie där denna hypotes testas, genom att låta informanter ge sin bedömning av verb i en rörelsekonstruktion när verbet är aktiverat i en kontext, jämfört med fall där det inte finns någon aktivering.

Referenser

Brown, Gillian & George Yule (1983). *Discourse analysis*. Cambridge.

Goldberg, Adele (2006). *Constructions at Work*. Oxford.

Olofsson, Joel (2011). "Det känns lite som att googla in i en frysbox"- Om rörelsekonstruktioner och produktivitet. *Svenskans beskrivning* 31, Umeå universitet.

Olofsson, Joel (under granskning). Argument structure and syntactic productivity.

SAG = Teleman, Ulf; Erik Andersson & Staffan Hellberg (1999). *Svenska Akademiens Grammatik*. Stockholm.